

De Zwitserse nationaliteit

Citation for published version (APA):

de Groot, G-R. (1994). De Zwitserse nationaliteit. In *CJHB: Brunner-bundel: Opstellen, op 15 april 1994 aangeboden aan prof. mr. C.J.H. Brunner ter gelegenheid van zijn vijfenzestigste verjaardag* (pp. 115-125). Kluwer.

Document status and date:

Published: 01/01/1994

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

De Zwitserse nationaliteit

Gerard-René de Groot

1. INLEIDENDE OPMERKINGEN

Chris Brunner is in rechte mannelijke lijn van Zwitserse afstamming. Nu is het een feit van algemene bekendheid, dat menigeen er veel geld voor over heeft om de Zwitserse nationaliteit te verwerven.¹ Het is een om diverse redenen zeer gewilde nationaliteit. Het is derhalve interessant om na te gaan, of Brunner deze nationaliteit door afstamming heeft verworven en – zo ja – of hij deze nationaliteit nog steeds bezit. Deze beide vragen zullen in deze bijdrage worden besproken. Daartoe zal hierna in paragraaf 2 eerst een korte schets van de ontwikkeling van het Zwitserse nationaliteitsrecht worden gegeven. In paragraaf 3 zullen de gronden van verlies van de Zwitserse nationaliteit in verleden en heden nader onder de loep worden genomen. Dit te doen is niet slechts van belang voor de casus 'Brunner', maar tevens interessant, nu in Nederland een wetsontwerp ter wijziging van de verliesbepalingen betreffende het Nederlanderschap aanhangig is.²

2. ONTWIKKELING VAN HET ZWITSERSE NATIONALITEITSRECHT

Het geldende nationaliteitsrecht van Zwitserland is geregeld in het 'Bundesgesetz über Erwerb und Verlust des Schweizer Bürgerrechts' van 29 september 1952 (hierna afgekort BÜG), dat op 1 januari 1953 in werking is getreden. Zwitserland is een federale staat³, opgebouwd uit kantons en gemeenten. De verdeling

1. De naturalisatiekosten in het kanton Geneve kunnen de 100 000 gulden overschrijden. Andere kantons zijn goedkoper, maar enkele tienduizenden guldens moet men over het algemeen wel investeren, alvorens men een Zwitsers paspoort uitgereikt krijgt. Zie G.R. de Groot, Staatsangehörigkeitsrecht im Wandel, Köln etc. 1989, 169.

2. Voorstel van Rijkswet tot wijziging van de Rijkswet op het Nederlanderschap, wetsontwerp 23 029 (R 1461). Gezien de voor dit opstel beschikbare ruimte moet een vergelijking van de Zwitserse met de geplande Nederlandse verliesgronden echter achterwege worden gelaten.

3. Zie Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft van 29 mei 1874 (hierna aan te halen als BVerf), Art. 1, 3, 5, 6, alsmede de diverse constituties van de kantons, bijv. Art. 1 lid 1 Verfassung van het kanton Bern van 4 juni 1893.

van de wetgevingsbevoegdheden tussen bond, kantons en gemeenten in nationaliteitsaangelegenheden is ingewikkeld. Ze worden op deze plaats daarom slechts in grove lijnen geschetst. Het zwaartepunt van de wetgevingsbevoegdheid is in de loop der tijd langzamerhand van de gemeenten via de kantons naar de bond verschoven. De ontwikkeling van de bevoegdheidsverdeling kan uit de grondwettelijke voorschriften betreffende de nationaliteit worden afgeleid. Deze grondwettelijke bepalingen vormen ook het kader, dat door de diverse Bundesgesetze over de nationaliteit nader moest worden ingekleurd. In de Bundesverfassung van 12 september 1848 lag het zwaartepunt van de nationaliteitsrechtelijke bevoegdheden nog bij de kantons. Zij waren bevoegd om zelfstandig regelingen voor verwerving en verlies van het Bürgerrecht te maken. Uitsluitend de ontneming van de nationaliteit werd hen door de Verfassung verboden. Deze bevoegdheidsverdeling veranderde met het in werking treden van de thans nog geldende Bundesverfassung van 29 mei 1874. Aangetekend zij dat de inhoud van sommige artikelen van deze grondwet in de loop der jaren aanmerkelijk is gewijzigd.

Voor de bevoegdheidsverdeling tussen kantons en bond op het gebied van het nationaliteitsrecht was met name art. 44 BVerf van belang. In de oorspronkelijke versie van 1874 bepaalde art. 44 lid 1 BVerf, dat geen kanton een kantonsburger zijn Bürgerrecht mocht ontnemen. Lid 2 stelde vervolgens:

‘Die Bedingungen für die Erteilung des Bürgerrechts an Ausländer, sowie diejenigen, unter welchen ein Schweizer zum Zwecke der Erwerbung eines ausländischen Bürgerrechts auf sein Bürgerrecht verzichten kann, werden durch die Bundesgesetzgebung geordnet’.

Voor de structuur en ontwikkeling van het Zwitserse nationaliteitsrecht was voorts art. 54 lid 4 BVerf van bijzonder belang. Daarin werd bepaald, dat een buitenlandse vrouw door haar huwelijk met een Zwitserse man diens Bürgerrecht verwierf.

De bond kon dus vanaf 1874 voorschriften over de naturalisatie en afstand van de nationaliteit afkondigen. Op bondsniveau werd in de constitutie ook het verwerven van de Zwitserse nationaliteit door de buitenlandse echtgenote van een Zwitser gegarandeerd. De overige verwervings- en verliesgronden werden echter in beginsel met uitzondering van de ontneming door de kantons geregeld.

Nadat reeds in 1922 tevergeefs was getracht om art. 44 BVerf te wijzigen⁴, werd dit artikel in 1928 veranderd.⁵ Reden voor deze grondwetwijziging was het

4. BBl. 1920 I, 515; IV 138; 1921 I 176; III 335; 1922 I 650, 654, 656, II 1, 871. Verworpen door het referendum van 11 juni 1922.

5. AS 44 724; BBl. 1920 V 1; 1922 III 661; 1927 II 269; 1928 I 77, 79, 81, II 153. Aangenomen door het referendum van 20 mei 1928.

sterk toegenomen aantal buitenlanders in Zwitserland. Art. 44 leden 1 – 4 BVerf kreeg de volgende redactie:

- '(1) Ein Schweizer Bürger darf weder aus der Schweiz noch aus seinem Heimatkanton ausgewiesen werden.
- (2) Die Bedingungen für die Erteilung und den Verlust des Schweizer Bürgerrechts werden durch die Bundesgesetzgebung aufgestellt.
- (3) Sie kann bestimmen, daß das Kind ausländischer Eltern von Geburt an Schweizer Bürger ist, wenn seine Mutter von Abstammung Schweizer Bürgerin war und die Eltern zur Zeit der Geburt in der Schweiz ihren Wohnsitz haben. Die Einbürgerung erfolgt in der früheren Heimatgemeinde der Mutter.
- (4) Die Bundesgesetzgebung stellt die Grundsätze für die Wiederaufnahme in das Bürgerrecht auf.'

Wat betreft de verliesgronden van de nationaliteit is in het bijzonder van belang, dat sinds deze grondwetswijziging het beginsel van het nooit kunnen ontnemen van de Zwitserse nationaliteit werd verlaten. Bovendien kon de bond voortaan niet alleen de voorwaarden voor naturalisatie en afstand vaststellen, maar alle verliesgronden van de Zwitserse nationaliteit regelen. Zeer opmerkelijk is voorts het derde lid. Het zou echter nog 50 jaar duren, voordat deze grondwettelijke mogelijkheid in 1978 ook daadwerkelijk werd gebruikt.

In het begin van de jaren zeventig werd opnieuw over een wijziging van de grondwettelijke bepalingen betreffende de nationaliteit gediscussieerd. Een voorstel tot wijziging van art. 44 BVerf werd in 1977 verworpen.⁶ Een uitgebreide wijziging werd echter in 1983 gerealiseerd. Het belangrijkste doel van die wijziging was het om de gelijke rechten van man en vrouw ook in het nationaliteitsrecht te verwerkelijken. Dit was met name nodig geworden, nadat het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen in 1981 in de constitutie was opgenomen.⁷ De totale verwerkelijking van gelijke behandeling in het nationaliteitsrecht was echter door grondwettelijke voorschriften betreffende de nationaliteit onmogelijk. Met name de hierboven reeds vermelde art. 44 lid 3 en art. 54 lid 4 BVerf waren in strijd met de emancipatie van de vrouw. Door Bundesbesluit van 24 juni 1983 werd tot grondwetswijziging besloten.⁸ Door deze wijziging werd art. 44 BVerf opnieuw herzien en art. 54 lid 4 BVerf geschrapt. Sindsdien luiden de hier relevante leden van art. 44 BVerf:

6. Invoeging van een art. 44 lid 2 betreffende beperking der naturalisaties BBl. 1976 I 1373; III 645; 1977 I 21, 23; II 197, 438. Verworpen door het referendum van 13 maart 1977.

7. Art. 4 lid 2 BVerf; AS 1981. 1243; BBl. 1977 I 511; 1978 I 199; II 1219; 1980 I 69; III 701, 775; 1981 I 644, 645; II 1266.

8. BBl. 1983 II 703. Deze wijziging der Bundesverfassung werd vervolgens door referendum van 4 december 1983 aangenomen. Zie daarover BBl. 1984 I 614. Vergelijk Gervasoni, ZZW 1983, 284, 285 en 1984, 9, 10; Rousseau, RCDIP 1984, 739.

'(1) Der Bund regelt den Erwerb und den Verlust des Bürgerrechts durch Abstammung, Heirat und Adoption sowie den Verlust des Schweizer Bürgerrechts und die Wiedereinbürgerung.

(2) Das Schweizer Bürgerrecht kann auch durch Einbürgerung in einem Kanton und einer Gemeinde erworben werden. Die Einbürgerung erfolgt durch die Kantone, nachdem der Bund die Einbürgerungsbewilligung erteilt hat. Der Bund erläßt Mindestvorschriften.'

Deze nieuwe redactie van art. 44 BVerf geeft aan de bond de mogelijkheid om geheel onafhankelijk van de kantons de verwerving van de nationaliteit op grond van familierechtelijke gebeurtenissen, alsmede het verlies van de nationaliteit te regelen. Met betrekking tot de naturalisatie is thans duidelijk geformuleerd, dat de bond voorschriften over de minimale vereisten opstelt. Bovendien kunnen kantons een persoon slechts dan naturaliseren, nadat de bond daartoe toestemming heeft gegeven. De kantons kunnen derhalve inzake naturalisaties een eigen beleid voeren, maar de bond houdt een oogje in het zeil.

Nadat aldus de verdeling van de wetgevingsbevoegdheid is geschetst, is het op zijn plaats om de nadere inkleuring van het nationaliteitsrecht door bondswetgeving nader te bezien. Op de grondslag van de grondwettelijke bepalingen van de Verfassung van 1874 werd door de bond het nationaliteitsrecht voor de eerste keer op bondsniveau geregeld in het Bundesgesetz betreffend Erteilung des Schweizer Bürgerrechtes und den Verzicht auf dasselbe van 3 juli 1876.⁹

De wet van 1876 werd afgelost door de wet van 25 juni 1903.¹⁰ In grote lijnen kwamen deze wetten vrijwel letterlijk met elkaar overeen. Zo werd de Zwitserse nationaliteit iure sanguinis steeds in beginsel door wettige afstamming van een Zwitserse vader verworven. De wet van 1903 werd in de jaren 1920 en 1941 tweemaal gewijzigd. Door Bundesgesetz van 26 juni 1920¹¹ werden de naturalisatievereisten herzien. Nadat door de boven reeds vermelde grondwetsherziening van 1928 het beginsel van het niet kunnen ontnemen van de Zwitserse nationaliteit werd verlaten, maakte een Bundesratsbeschluss van 11 november 1941¹² de ontneming van de Zwitserse nationaliteit van bipatriden mogelijk. Op 18 mei 1943 werd door Bundesratsbeschluss zelfs de ontneming van de Zwitserse nationaliteit van personen, die geen bipatride waren, toegestaan.

Het Zwitserse nationaliteitsrecht werd drastisch herzien door het reeds vermelde Bundesgesetz über Erwerb und Verlust des Schweizer Bürgerrechts van 29 sep-

9. AS Bd. 2, 452.

10. BBl. 1903 IV, 216; AS Bd. 19, 690.

11. AS Bd. 36, 639.

12. AS Bd. 57, 1257. Krachtens art. 10 van dit besluit werd de werking van de art. 4 lid 3, 8 lid 2, 11 en 12 van het BüG 1903 tijdelijk opgeschort.

tember 1952 (BüG). Krachtens de wet van 1953 verwierf een wettig kind de Zwitserse nationaliteit iure sanguinis a patre en een onwettig kind iure sanguinis a matre (Art. 1 BüG i.d.F. 1952). Verwierf een wettig kind van een Zwitserse moeder en een buitenlandse vader door geboorte geen andere nationaliteit, dan werd het Zwitser (Art. 5 BüG i.d.F. 1952). Een buitenlandse vrouw, die met een Zwitser in het huwelijk trad, verwierf automatisch de nationaliteit van haar man.

Een opmerkelijke, en voor de casus Brunner essentiële breuk met het verleden vormde art. 10 BüG in de versie van 1952: dit artikel betrof het in het buitenland geboren kind van een eveneens in het buitenland geboren Zwitser, dat nog een andere nationaliteit bezat. Zo'n kind verloor op zijn tweeëntwintigste verjaardag de Zwitserse nationaliteit, tenzij het tot dan bij Zwitserse autoriteiten was gemeld of schriftelijk had verklaard, dat het de Zwitserse nationaliteit wilde behouden. Verder scherpste de wet van 1953 de voorwaarden aan onder welke de Zwitserse nationaliteit via naturalisatie kon worden verworven.

Sinds 1953 werd het BüG viermaal gewijzigd. Een wetswijziging uit 1956 bood Zwitserse vrouwen de mogelijkheid om hun Zwitserse nationaliteit weer terug te krijgen, indien zij deze door een huwelijk met een buitenlander hadden verloren.¹³ De overige wijzigingen van het BüG hangen samen met het feit, dat men in Zwitserland – zoals in zovele landen – het familierecht langzamerhand aan de veranderde maatschappelijke verhoudingen wilde aanpassen. Allereerst zij een wijziging van het adoptierecht vermeld, die ook consequenties voor het nationaliteitsrecht had. Deze wijziging trad op 1 april 1973 in werking.¹⁴ Daarna volgde een nieuw kinderrecht, dat op 1 januari 1978 in werking trad.¹⁵ Doel van deze wijziging was ondermeer het realiseren van een zo ver mogelijk gaande gelijke behandeling van wettige en onwettige kinderen. In dat verband werd toen ook eindelijk de door art. 44 lid 3 BVerf in de toenmalige versie voorziene mogelijkheid van invoering van een ius soli voor in Zwitserland geboren kinderen van een Zwitserse moeder, door invoering van art. 5 BüG benut. De volgende vermeldenswaardige verandering van het BüG geschiedde door Bundesgesetz van 14 december 1984.¹⁶ Sinds het in werking treden van deze wetswijziging op 1 juli 1985 wordt ook in Zwitserland de nationaliteit a patre et a matre verworven. De-

13. Bundesgesetz über die Einfügung von Art. 58 bis ins Staatsangehörigkeitsgesetz van 7 december 1956, in werking getreden op 1 mei 1957 (AS 1957, 306).

14. Bundesgesetz über die Änderungen des ZGB (Adoption) van 30 juni 1972 (AS 1972, 2819, 2829, BBl. 1971 I 1200). Vgl. reeds Gervasoni, ZZW 1969, 364 – 366.

15. Bundesgesetz über die Änderung des Kinderrechts des Schweizerischen Zivilgesetzbuches van 25 juni 1976; Bundesratbeschluss van 13 januari 1977, AS 1977, 237, 264; BBl. 1974 II 1; daarover o.a. Brinkman, PS 1978, 41; Nabholz, ZZW 1978, 184 – 188.

16. BBl. 1984 II 211, AS 1985, 420. Op 17 april 1985 werd vastgesteld, dat de referendumtermijn voor deze wet op 27 maart 1985 was afgelopen. Daarover Schärer, ZZW 1985, 203 – 207; zie ook ZZW 1985, 201 – 203; Sturm/Sturm, StAZ 1986, 29 – 34; 57 – 64; Vgl. reeds Schärer, ZZW 1985, 53 – 59; Hegnauer, ZZW 1985, 112 – 114.

ze herziening werd mogelijk door de wijziging van de Bundesverfassung, met name van art. 44, waarover boven reeds werd geschreven. De gelijke behandeling van man en vrouw werd door de wetswijziging van 1984 echter nog niet volledig verworrelijkt. Weliswaar konden sinds 1985 man en vrouw hun Schweizer Bürgerrecht in principe op dezelfde wijze doorgeven aan hun kinderen, maar op andere punten bleven ongelijkheden gehandhaafd.

Hoewel in 1986 reeds een voorontwerp ter herziening van het Zwitserse nationaliteitsrecht was gepubliceerd¹⁷, duurde het nog tot 1990 totdat een wijzigingswet het Zwitserse staatsblad bereikte.¹⁸ Deze tot nog toe laatste wijziging van het Zwitserse nationaliteitsrecht trad op 1 januari 1992 in werking.

De belangrijkste veranderingen uit 1990 waren de volgende. Voortaan verwerft de buitenlandse vrouw, die met een Zwitser in het huwelijk treedt niet meer automatisch de Zwitserse nationaliteit; art. 3 BÜG werd derhalve geschrapt. Door invoering van een nieuw art. 27 werd een naturalisatie onder soepelere voorwaarden (erleichterte Einbürgerung) mogelijk gemaakt voor buitenlandse mannen of vrouwen, die met een Zwitsers burger in het huwelijk zijn getreden. Ook werd het mogelijk, dat echtgenoten onafhankelijk van hun partner tot Zwitser kunnen worden genaturaliseerd, respectievelijk afstand kunnen doen van de Zwitserse nationaliteit.

3. VERLIES VAN DE ZWITSERSE NATIONALITEIT

Nadat in het voorgaande de ontwikkeling van het Zwitserse nationaliteitsrecht in zijn algemeenheid is beschreven, zullen in deze paragraaf de verliesgronden van de Zwitserse nationaliteit aan een nadere beschouwing worden onderworpen. Krachtens de nationaliteitswet van 1876 kon de Zwitserse nationaliteit slechts door familierechtelijke gebeurtenissen als erkenning of wettiging door een buitenlandse man, huwelijk met een buitenlandse man, alsmede door een afstandsverklaring worden verloren. De vrijwillige verkrijging van een vreemde nationaliteit, vreemde krijgs- of staatsdienst of langdurig verblijf in het buitenland veroorzaakten geen verlies van de hoedanigheid van Zwitser. Een afstandsverklaring kon worden afgelegd, indien de desbetreffende persoon geen woonplaats in Zwitserland meer had, volgens de wet van het land waar hij woonachtig was handelingsbekwaam was en of reeds een andere nationaliteit bezat of de verwerving van een andere nationaliteit aan hem was toegezegd (art. 6 BRG 1876; art. 7 BRG 1903). De Zwitserse nationaliteit kon niet worden ontnomen. Tot 1928 werd dit door art. 44 lid 2 BVerf gegarandeerd. In dat laatste jaar werd

17. Zie over de voorgenomen wijzigingen ook reeds het Bericht über die Richtlinien der Regierungspolitik 1983/1987 van 18. januari 1984, 53, 55.

18. Bundesgesetz van 23 maart 1990 (AS 1991, 1034, 1043; vgl. BBl 1987 III 293).

de Verfassung gewijzigd om een ontnemingsregeling mogelijk te maken. Van deze mogelijkheid werd echter pas in 1941 gebruik gemaakt. Art. 2 lid 1 van het Bundesratsbeschluß van 11 november 1941 opende de mogelijkheid om naturalisaties nietig te verklaren binnen een termijn van 10 jaren nadat de Zwitserse nationaliteit werd verworven. Zulks gold echter uitsluitend indien de betrokkene de nationaliteit door bewust valse of onvolledige informatie te verschaffen had verkregen of wanneer hij zich openlijk in strijd met de belangen van Zwitserland had gedragen. De verwerving van de Zwitserse nationaliteit door huwelijkssluiting kon binnen vijf jaren na de huwelijkssluiting ongedaan worden gemaakt, indien de huwelijkssluiting kennelijk een ontduiking van de naturalisatievoorschriften ten doel had (Art. 2 lid 2). Art. 3 van hetzelfde Beschluss maakte het mogelijk om aan een bipatride de Zwitserse nationaliteit te ontnemen wegens gedrag, dat in aanmerkelijke mate in strijd was met de belangen of het aanzien van Zwitserland. Van in Zwitserland woonachtige bipatriden kon het doen van afstand van de vreemde nationaliteit worden geëist; in geval van weigering was bij wijze van sanctie de ontneming van de Zwitserse nationaliteit mogelijk. Sinds het Bundesratsbeschluß van 18 mei 1943 kon de nationaliteit ook worden ontnomen van personen, die geen andere nationaliteit naast de Zwitserse bezaten. Zulks was mogelijk indien zij in het buitenland hadden deelgenomen aan tegen Zwitserland gerichte politieke activiteiten. Slechts in één opzicht werd een verliesgrond door het Bundesratsbeschluß van 11 november 1941 niet aangescherpt, doch in tegendeel afgezwakt. Art. 5 lid 2 bepaalde namelijk, dat een Zwitserse vrouw voortaan niet meer door huwelijk met een buitenlander haar Zwitserse nationaliteit verloor, als zij door de huwelijkssluiting niet de nationaliteit van haar echtgenoot verwierf en ook overigens geen mogelijkheid werd geboden om die nationaliteit (door optieverklaring) te verkrijgen.

In het BÜG 1952 werden de verliesgronden gedeeltelijk sterk herzien. Bij de beschrijving van de thans nog geldende verliesgronden zullen enkele details nader worden besproken. Thans zij reeds op de volgende wijzigingen geattendeerd: Volgens art. 9 lid 1 BÜG had de Zwitserse vrouw, die met een buitenlander huwde voortaan de mogelijkheid om een verklaring af te leggen, dat ze de Zwitserse nationaliteit wilde behouden. De mogelijkheid om afstand te doen van de Zwitserse nationaliteit, werd nu veranderd in de mogelijkheid uit het Zwitserse staatsverband te worden ontslagen ('entlassen') (Art. 42 - 47 BÜG). De mogelijkheid tot ontneming van de Zwitserse nationaliteit bleef bestaan, maar werd in vergelijking met de Bundesratsbeschlüssen uit de jaren 1941 en 1943 sterk beperkt. De belangrijkste wijziging was echter neergelegd in het boven reeds vermelde art. 10 BÜG betreffende het in het buitenland geboren kind van een eveneens in het buitenland geboren Zwitser.

Na deze beschrijving van de historische ontwikkeling van de verliesgronden is het nuttig de thans geldende verliesbepalingen nog eens samen te vatten. Volgens art. 8 BÜG wordt de Zwitserse nationaliteit verloren, indien de afstam-

mingsrelatie die de grondslag voor die nationaliteit vormde juridisch teniet wordt gedaan, tenzij de desbetreffende persoon daardoor staatloos wordt. Een bijzonder geval van het tenietgaan van een dergelijke familierechtelijke relatie wordt in art. 8a BvG behandeld. Een minderjarige Zwitser, die door een buitenlander wordt geadopteerd en daardoor de nationaliteit van de adoptiefouder verwerft of deze al bezit, verliest de Zwitserse nationaliteit. Dit verlies treedt echter niet in, als nog tenminste een (adoptief)ouder de Zwitserse nationaliteit bezit. Wordt de adoptie opgeheven, dan wordt de Zwitserse nationaliteit automatisch weer verworven.

De in het buitenland geboren Zwitser die tevens een andere nationaliteit bezit, verliest de Zwitserse nationaliteit bij het bereiken van de leeftijd van 22 jaar, indien hij tot dan niet bij Zwitserse autoriteiten is gemeld of zich zelf heeft gemeld en evenmin een schriftelijke verklaring heeft afgelegd, dat hij Zwitser wil blijven. Dit verlies van de Zwitserse nationaliteit strekt zich ook uit over diens kinderen (art. 10 BvG).

Verdere verliesgronden zijn ontslag uit het staatsverband (Entlassung), de ontneming (Entzug) van de nationaliteit en de nietigverklaring van de naturalisatie. De vereisten voor een ontslag uit het staatsverband worden in art. 42 BvG geformuleerd: de desbetreffende Zwitser moet buiten Zwitserland woonachtig zijn, hij moet reeds de leeftijd van twintig jaar hebben bereikt en hij moet een vreemde nationaliteit bezitten of de verkrijging van een dergelijke vreemde nationaliteit moet hem zijn toegezegd. Het ontslag sterkt zich in beginsel uit over de minderjarige kinderen. Indien deze echter reeds minstens zestien jaar zijn, moeten zij hun schriftelijke toestemming geven (art. 44 BvG). Personen die nog geen twintig jaar oud zijn kunnen slechts via hun wettelijk vertegenwoordiger een verzoek tot ontslag uit het staatsverband indienen; indien ze reeds zestien jaar oud zijn moet bij dat verzoek ook een door henzelf ondertekende wilsverklaring worden gevoegd (vergelijk art. 34 BvG).

Art. 48 BvG bepaalt, dat aan een bipatride de Zwitserse nationaliteit kan worden ontnomen, indien zijn gedrag Zwitserse belangen schaadt of zeer nadelig is voor het aanzien van Zwitserland. Verder regelt art. 41 BvG de nietigverklaring van de naturalisatie. Deze is binnen een termijn van vijf jaren na de naturalisatie mogelijk, indien de naturalisatie tot stand is gekomen op grond van foutieve verklaringen (falsche Angaben) of verzwijging van relevante feiten. Voorzover in zo'n geval niet uitdrukkelijk anders wordt bepaald, delen alle gezinsleden wier Zwitserse nationaliteit berust op de nietige naturalisatie, in het verlies.

Het is opmerkelijk, dat de Zwitserse nationaliteit niet wordt verloren door vrijwillige verkrijging van een andere nationaliteit (door met name optieverklaring of naturalisatie).

Wiederkehr¹⁹ wijst erop, dat blijkens de regeringstoelichting van een dergelijke verliesgrond is afgezien met het oog op het grote belang van de 'überseeische Schweizerkolonien'. In vele typische immigratielanden worden immigranten relatief snel genaturaliseerd, zonder dat derhalve hun verbondenheid met Zwitserland 'als Heimat' moet ophouden.

'Jene Schweizerkolonien sind politisch, kulturell und wirtschaftlich zu bedeutsam, als daß ohne zwingende Gründe eine tiefgreifende Änderung eingeführt werden darf.'²⁰

4. DE CASUS BRUNNER

Indien normaliter een nationaliteitsrechtelijk advies wordt voorbereid, worden preciese details over het leven van de persoon in kwestie en over diens voorouders opgevraagd. Bij de voorbereiding van deze feestbundelbijdrage moest zulks uiteraard achterwege worden gelaten. Ik ga er echter van uit, dat Brunners rechtstreekse voorouders in mannelijke lijn Zwitserland na de afkondiging van de Verfassung van 1848 hebben verlaten. De wettige afstammelingen van de Brunner die Zwitserland verliet, verwierven dan *iure sanguinis a patre* de Zwitserse nationaliteit. Een eventuele automatische verwerving van het Nederlanderschap of een naturalisatie in Nederland deed daaraan niet af; de Zwitserse nationaliteit werd daardoor blijkens het voorafgaande niet verloren. De afstammelingen werden daarom bipatride. Hun hoedanigheid als Zwitser kon in de mannelijke lijn doorvererven.

Als we er nu vanuit gaan, dat geen van de voorvaders van Brunner een verklaring van afstand van de Zwitserse nationaliteit heeft afgelegd, dan heeft Chris Brunner door geboorte de Zwitserse nationaliteit verworven. Hij bezat deze nationaliteit dan ook nog ten tijde van het inwerking treden van de nieuwe Zwitserse nationaliteitswet van 1952 op 1 januari 1953. Zoals we boven reeds zagen, voerde deze wet de regeling in dat een in het buitenland geboren bipatride Zwitser van een eveneens in het buitenland geboren Zwitser zijn Zwitserse nationaliteit op de 22ste verjaardag verliest, tenzij hij reeds bij Zwitserse autoriteiten is gemeld of zelf schriftelijk te kennen heeft gegeven Zwitser te willen blijven. Op deze nieuwe regeling had een overgangsbepaling betrekking, die was neergelegd in art. 57 lid 3 BÜG:

'Personen, die bei Inkrafttreten dieses Gesetzes mehr als 22 Jahre alt sind oder innerhalb eines Jahres das 22. Lebensjahr vollenden und für die die Voraussetzun-

19. Eveline Beatrice Wiederkehr, *Erwerb und Verlust des Schweizer Bürgerrechts von Gesetzes wegen*, Zürich 1983, 37.

20. Wiederkehr, 37, met verwijzing naar BBl 1951 II 678.

gen von Artikel 10 erfüllt sind, verlieren das Schweizerbürgerrecht, wenn sie nicht innerhalb eines Jahres die dort vorgesehene Meldung oder Erklärung abgeben.'

Brunner verloor derhalve de Zwitserse nationaliteit op 1 januari 1954, indien geen verlengingsverklaring is afgelegd en ook geen 'Meldung' is gedaan. De vereiste 'Erklärung' Zwitser te willen blijven, diende – conform het bepaalde in art. 10 lid 1 BÜG – schriftelijk te geschieden. Het ligt in de rede van de wetswijziging, dat een dergelijke verklaring pas na invoering van de desbetreffende verliesbepaling kon worden afgelegd. Anders ligt dit bij de 'Meldung', waaronder – m.i. – ook het reeds gemeld zijn dient te worden begrepen. Art. 10 lid 3 stelt over die 'Meldung' namelijk het volgende:

'Als Meldung im Sinne von Absatz 1 genügt namentlich jede Mitteilung von Eltern, Verwandten oder Bekannten im Hinblick auf die Eintragung in die heimatlichen Register, auf die Immatrikulation oder die Ausstellung von Ausweisschriften.'

Het zou eigenaardig zijn om de overgangsbepaling dusdanig te lezen, dat een reeds geschiede 'Meldung' in het jaar 1953 nog eens moet zijn herhaald. De eenduidige doelstelling van de invoering van art. 10 BÜG was immers, dat Zwitserland zijn burgers in kaart wou brengen en voortaan niet plotseling met tot nog toe volstrekt onbekende Auslandschweizer geconfronteerd wilde worden.

Het is op zijn plaats om op deze melding nog iets nader in te gaan. Wiederkehr²¹ wijst er op, dat deze melding zowel door betrokkene zelf als door derden kan geschieden en vormvrij is:

'man wollte es der Praxis überlassen, was als Meldung im Sinne von Art. 10 BÜG gelten soll und wollte damit eine sehr formlose Ordnung schaffen, die erlaubt, sehr weitgehend die verschiedenartigen Verhältnisse zu berücksichtigen.'²²

Het opsturen van een uittreksel van het geboorteregister om te laten inschrijven in een Zwitsers familieregister is daartoe bijvoorbeeld al voldoende.

Of Brunner nu nog Zwitser is, kan hij – gezien zijn kennis van feiten – in het licht van het voorafgaande beter beoordelen dan ik. Indien hij na 1 januari 1954 Zwitser is gebleven, dan heeft trouwens ook zijn echtgenote die nationaliteit op het moment van de huwelijksluiting verworven. Hun kinderen zouden dan naast het Nederlanderschap tevens de Zwitserse nationaliteit door geboorte hebben verworven, maar deze op hun 22ste verjaardag weer hebben verloren tenzij

21. Wiederkehr, 154.

22. Wiederkehr, 154 met verwijzing naar Sten. Bull. NR 1951, 802; BBl 1951 II 693.

zijzelf of 'Eltern, Verwandte oder Bekannte' hun existentie in Zwitserland hebben gemeld.

Als Brunner in 1953 geen verlengingsverklaring heeft afgelegd en ook overigens niet een rechtens relevante 'Meldung' kan worden geconstateerd, dan is zijn Zwitserse nationaliteit verloren. In het perspectief van zijn grote kwaliteiten als civilist kan dan slechts worden geconcludeerd: wat jammer voor Zwitserland.